

فصل پنجم

نوشتار و گرافیک

هدف‌های رفتاری

پس از پایان این فصل از هنرجویان انتظار می‌رود:

- ۱- کاربردهای خط در گرافیک را نام ببرند.
- ۲- ویژگی‌های حساسیت بخشیدن به حروف را تعریف نمایند.
- ۳- حساسیت بخشیدن به حروف را انجام دهند.

مقدمه

با بررسی دقیق عناصر نوشتاری، در می‌یابیم که شکل طراحی و ترکیب حروف و رفتار با حروف در کارکردهای گوناگون گرافیک کاملاً یکسان نیست. برخورد یک طراح با حروف برای نگارش یک متن^۱ یا تیتراژ^۲، دست یافتن به یک «قلم»^۳، طراحی یک لوگو تایپ^۴ یا یک مونوگرام^۵، عنوان یک پوستر و انتخاب روشی مناسب برای نوشتن یک «شعار تبلیغاتی»^۶، در بسیاری موارد متفاوت است (تصاویر ۱ تا ۵).

به طور مثال، انسجام و وحدتی که در اکثر نشانه‌ها دیده می‌شود در ساختار عنوان یک پوستر، کم‌تر به چشم می‌خورد و یا ضرورت ندارد، روان بودن ترکیب و آسان خوانی عنوان یک کتاب آموزشی؛ الزاماً در ترکیب یک نشانه فرهنگی هم لحاظ شود.

۱- نشانه نوشته ماهنامه اخبار ادیان - کوروش پارسا نژاد - ۱۳۸۲ ه. ش

۱- Text

۲- Title

۳- Type Face

۴- Logo Type نشانه نوشته

۵- Monogram حرف نشانه

۶- Slogan

۳- مونوگرام ویژه گرافیک - ایرج زرگامی -
۱۳۶۸ ه. ش

۲- نشانه فصلنامه علمی پژوهشی نهج البلاغه

۵- پوستر عاشورا - مسعود نجابتی - ۱۳۸۳ ه. ش

۴- مونوگرام جامعه مشاوران ایران - ۱۳۶۱ ه. ش

هر نوشته برای منظور ویژه‌ای شکل می‌گیرد و طراح متناسب با نوع سفارش و هدفی که دارد؛ یکی از روش‌های نگارش را انتخاب می‌کند.

طراحی یک کلمه یا عبارت، می‌تواند با گرایش به خوشنویسی یا دست نویس انجام شود و با کاملاً به صورت حروف چاپی صورت بگیرد. برای دستیابی به بهترین روش، لازم است افزون بر توجه به جذابیت شکل حروف، به تناسب شکل و محتوا و کارکرد اثر گرافیک نیز توجه نمود. در این میان، توجه به قابلیت‌های بصری خط برای تغییرات نوظهور و ویژه، عاملی است که می‌تواند علاوه بر جذب مخاطب و افزایش توجه او موجب انتقال بهتر مفهوم گردد.

حساسیت بخشیدن به نوشتار

در بسیاری از زمینه‌های طراحی گرافیک، استفاده از روش‌های رایج نگارش به تنهایی، جوابگوی نیازهای عصر ما نیست، زیرا استفاده روزمره و همگانی از آنها، موجب شده این گونه‌ها جلوه‌ای عادی و معمولی و گاه تکراری و غیر جذاب به خود بگیرند.

بنابراین، در این موارد لازم است پس از انتخاب مناسب‌ترین روش نگارش، با ایجاد تغییراتی هوشمندانه در ساختمان یا ترکیب نوشتار و استفاده از برخی روش‌ها و خلاقیت‌های ذهنی، نوشته را از حالت عام و معمول خارج کرده و به حالتی متمایز و متفاوت درآوریم.

به این برخورد در طراحی نوشتار «حساسیت بخشی» می‌گوییم. در جریان حساسیت بخشیدن به نوشتار باید توجه کرد که علاوه بر شکل حروف، تناسبات و کرسی حروف، شکل نقطه‌ها، چگونگی اتصالات و... نیز قابل تغییر و تحول‌اند و باید هنگام تمرین آنها را مد نظر قرارداد.

در هر حال نباید فراموش کرد که در نهایت شکل نوشتار باید در تناسب با کاربری آن طراحی گردد و به میزان خوانایی لازم در آن توجه شود (تصاویر ۶ تا ۸).

۷- طراحی نام حضرت محمد (ص) - مسعود نجابتی - ۱۳۷۹ هـ. ش

۶

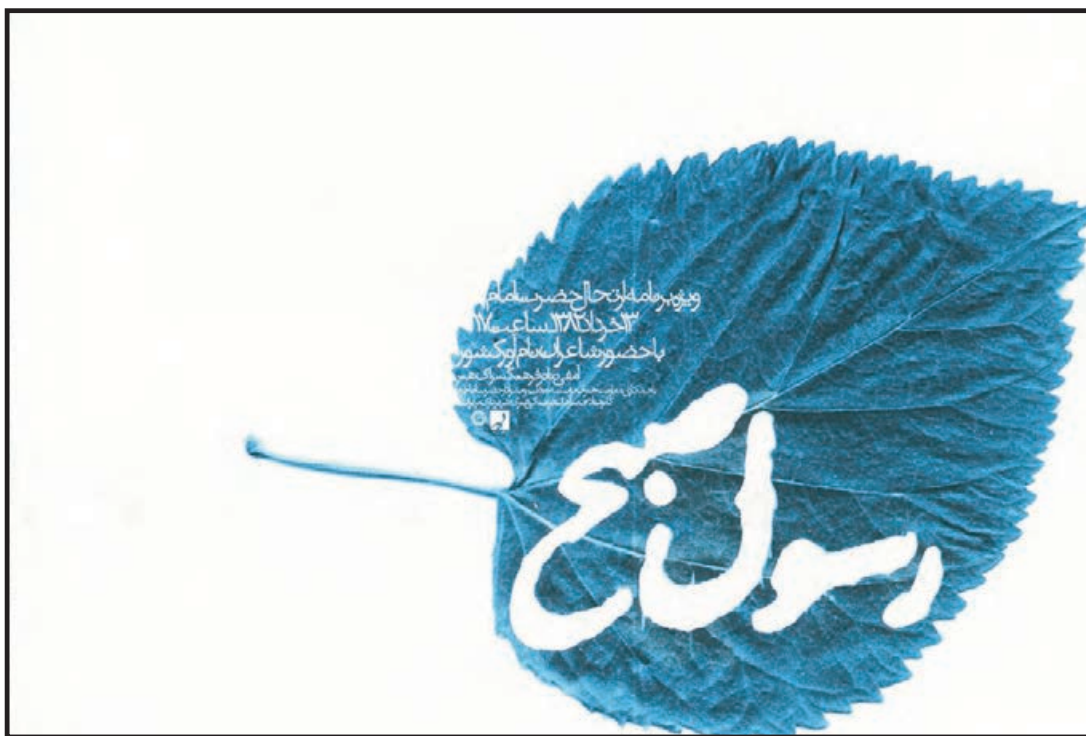

۸- نشانه نوشتار برای فیلم ناخدا خورشید

مثبت و منفی : فضاهاى مثبت و منفى حروف در نوشتار، نقش مهمى داشته و موجب ايجاد نوعى توجه و اهميت بصرى مى گردد. بى شك، حروفى كه در حالت مثبت يا منفى در صفحه فعال مى شوند، مى توانند بر مخاطب خود تأثيرى چشمگير بگذارند (تصاویر ۹ تا ۱۱).

۹- پوستر برای اسامی خداوند - بهرنگ مظلومی - ۱۳۸۵ هـ . ش

۱۰- پوستر رسول صبح (ویژه ارتحال امام «ره») - آزاده مدنی - فرهاد فزونی - ۱۳۸۲ هـ . ش

۱۱- سرلوحه روزنامه گزارش روز - مسعود نجابتی - ۱۳۷۹ هـ. ش

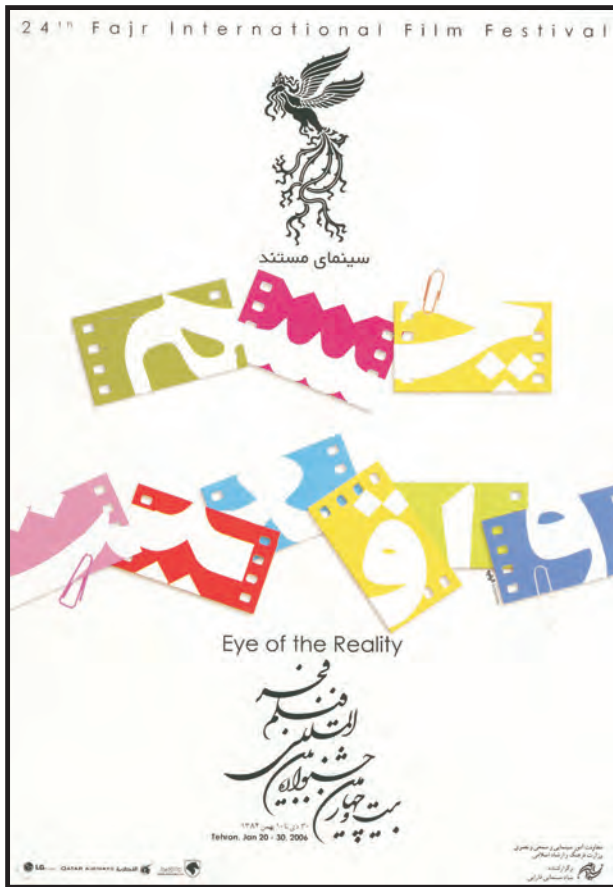
تصویر ۱۲

اختصار: منظور از اختصار استفاده از حداقل عناصر
بصری در نوشته و یا حذف بخش‌هایی از آن است، تا حدی که
خوانایی از بین نرود (تصاویر ۱۲ و ۱۳).

۱۳- سر لوحه هفته‌نامه کتاب هفته

بُرش خوردن: طراح می‌تواند با بریدن قسمت‌هایی از حروف توجه بیننده را جلب کند. علاوه بر این می‌تواند برای ایجاد توجه
بصری بیش‌تر اجزای برش خورده را تا حدی جا به جا کند و به این ترتیب، متناسب با موضوع، نوعی تأکید بصری را در اثر خود
وارد کند (تصاویر ۱۴ تا ۱۸).

۱۵- پوستر سینمای مستند بیست و چهارمین جشنواره بین‌المللی فیلم فجر -
ابراهیم حقیقی - ۱۳۸۲ ه. ش

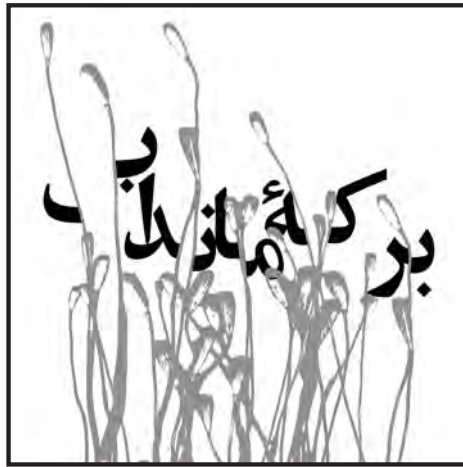
۱۴- پوستر کاج‌ها را قطع نکنید - ادبک بغودسیان - ۱۳۸۶ ه. ش

۱۷- پوستر با بهره‌گیری از خط نستعلیق - دامون خانجانه زاده - ۱۳۸۴ ه. ش

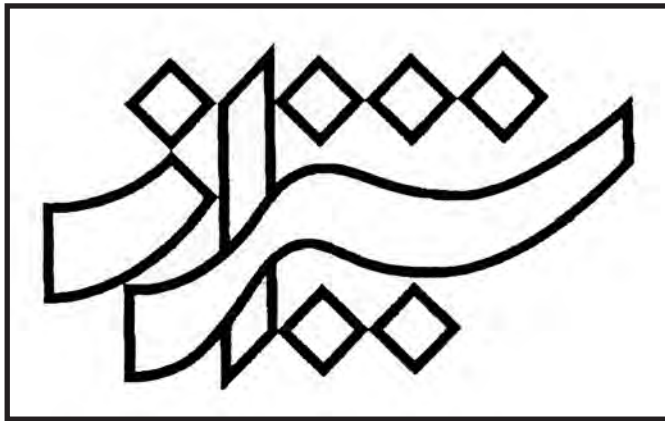

۱۶- نشانه نوشته - دامون خانجانه زاده

۱۸- طراحی برای نشریه - رضا عابدینی

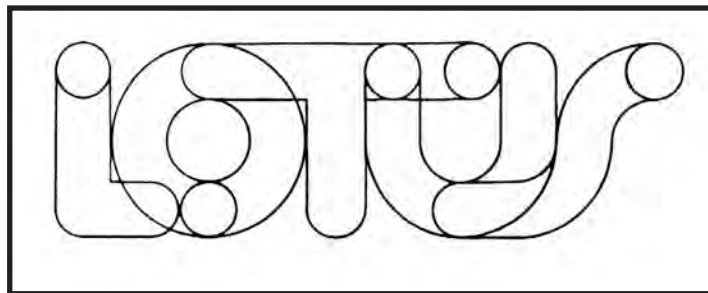
ایجاد اتصال و مماس کردن حروف : می‌توان حروف یا کلمات را به گونه‌ای روی هم یا در کنار یکدیگر قرار داد، که به یک کل واحد و یکپارچه تبدیل شوند. در این زمینه، تغییر در کرسی حروف و کلمات و ایجاد ارتباطات جدید بین اجزای حروف و کلمات، می‌تواند تراکم و فشردگی مطلوبی در نوشته ایجاد کند و نوعی انسجام و وحدت را در آن حاکم کند (تصاویر ۱۹ تا ۲۳).

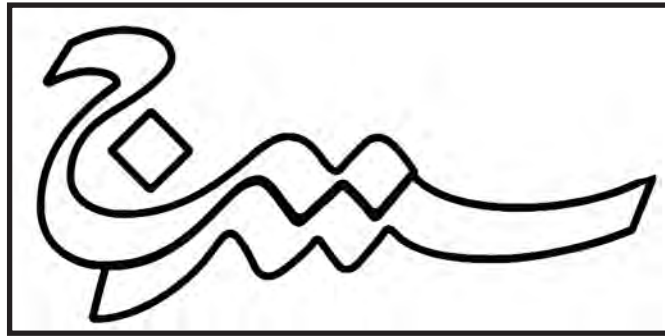
۲۰- عنوان نشریه شیراز - حمیدرضا رحمانی - ۱۳۷۶ ه. ش

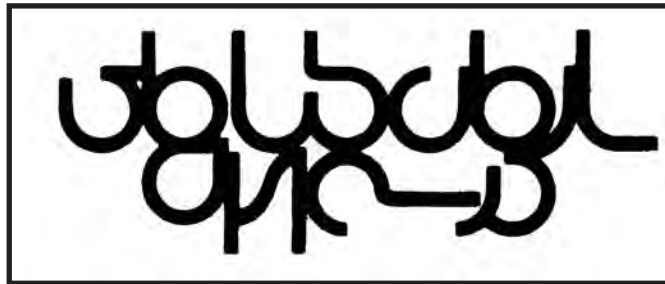
۱۹- نشانه نوشته سنگینه مهرگان - مسعود نجابتی - ۱۳۷۸ ه. ش

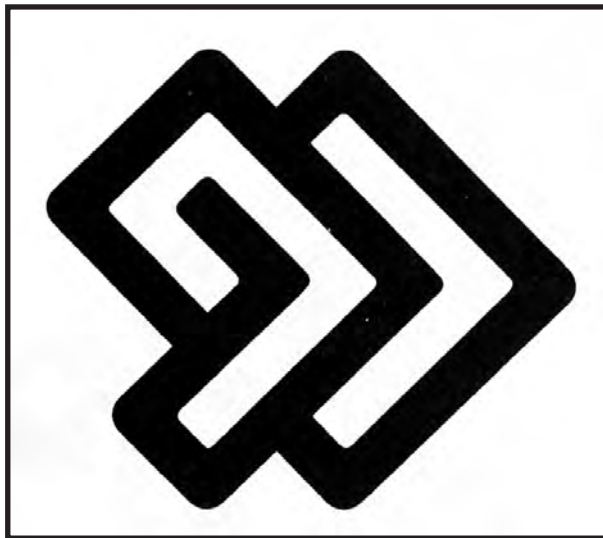
۲۱- نشانه نوشته شرکت سازنده لامپ‌های نئون - Ray Mond Best - استرالیا

۲۲- نشانه نوشته شهرداری سنندج - حمیدرضا زری - ۱۳۷۳ ه. ش.

۲۳- نشانه نوشته سازمان کتاب‌های درسی ایران - سید محمد احصائی - ۱۳۴۹ ه. ش.

۲۴- نشانه نوشته شبکه دوم سیمای جمهوری اسلامی ایران - جواد پویان - ۱۳۷۴ ه. ش.

ایجاد پیوستگی در حروف: گاهی می‌توان حروف و عناصر جدا از یکدیگر را، با ریتم و حرکتی پیوسته طراحی کرد، به گونه‌ای که چشم حرکت حروف را در سیری ممتد دنبال کند. بنابراین، مجموع یا بخشی از حروف به دنبال هم و در پیوند با یکدیگر قرار گرفته و ترکیبی یکپارچه ایجاد می‌شود. این حالت، می‌تواند حرکت و پویایی ویژه‌ای در نوشته ایجاد کند و نیروهای موجود در شکل حروف را انسجام ببخشد (تصاویر ۲۴ تا ۲۶).

۲۴- طراحی کلمه هجرت - سید وحید موسوی جزایری - ۱۳۷۳ ه. ش.

۲۵- طراحی کلمه همی - عبدالرسول یاقوتی

۲۸- بسمله - امیرشاهرخ فریوسفی

تغییر ضخامت حروف : در این روش، ضخامت حروف براساس نظمی منطقی و از پیش تعیین شده و یا به شیوه‌ای حسی و اتفاقی تغییر می‌کند و در نتیجه آن ریتمی جدید، در ساختار نوشته و حروف پدید می‌آید. این تغییر می‌تواند موجب القای حرکت و نور در نوشته گردد (تصاویر ۲۷ و ۲۸).

۲۷

قرار گرفتن حروف در سطوح مشخص : می‌توان حروف را روی سطوح جداگانه‌ای قرار داد. در این صورت کیفیت فردی هر یک از حروف کلمه، بیشتر نمایان می‌گردد. این ویژگی می‌تواند به ویژه در مورد خط فارسی که حروف آن پیوسته نوشته می‌شود با سطوح یکپارچه نیز طراحی گردد (تصاویر ۲۹ و ۳۰).

۲۹- سر لوحه روزنامه همشهری - حسین خسروجردی

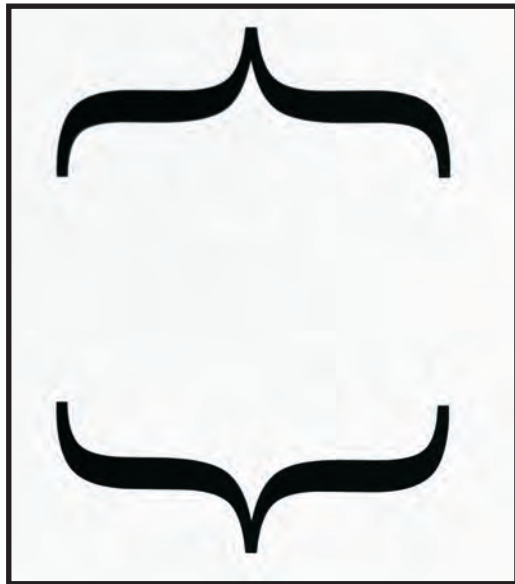

۳۰- نشانه نوشته شرکت اطلاع‌رسانی

استفاده از علائم نشانه‌گذاری: علائم نشانه‌گذاری، نمادهایی قراردادی‌اند که برای سکوت، تعجب، سؤال، جدایی کلمات و امثال این‌ها به کار می‌روند.

به طور مثال، ویرگول سرعت خواندن را کند می‌سازد یا علامت سؤال، لحن را عوض می‌کند. این علائم دارای ارزش بصری و تأثیر مفهومی ویژه‌ای هستند و در شیوه‌های مختلف نگارش، تفاوت‌های ظاهری بسیاری با هم دارند.

طراح می‌تواند، به منظور افزایش تأثیر پیام، این علائم را با تغییراتی در اندازه، چگونگی قرارگیری، شکل کلی، نوع قلم و با رنگ متفاوت رسم کند (تصاویر ۳۱ تا ۳۳).

۳۲- نشانه جشنواره نمایشنامه‌نویسی - مرتضی آکوچکیان -
۱۳۸۴ ه. ش.

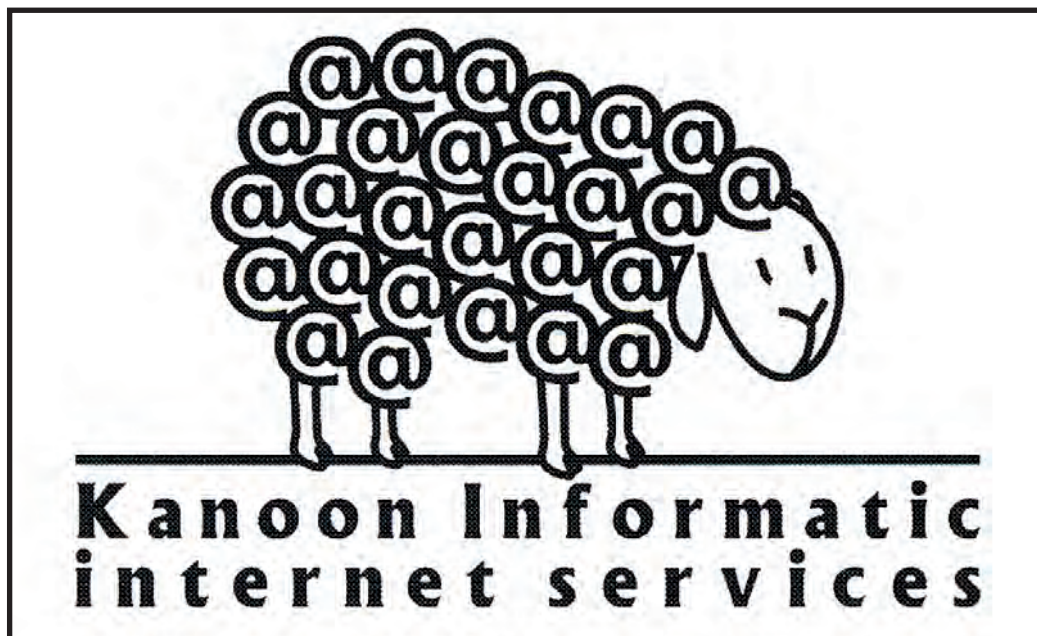

۳۱- طراحی عنوان جلد کتاب

۳۳- نشانه نوشته برنامه رادیویی - دامون خانجانه‌زاده

لازم به یادآوری است که افزون بر علائم یاد شده، علائم دیگری در مجموعه طراحی قلم‌های لاتین وجود دارد که می‌توان از آنها نیز همچون علائم نشانه‌گذاری استفاده کرد (تصویر ۳۴).

۳۴- کارت اینترنت کانون انفورماتیک - محسن محمدولی - ۱۳۸۲ ه. ش.

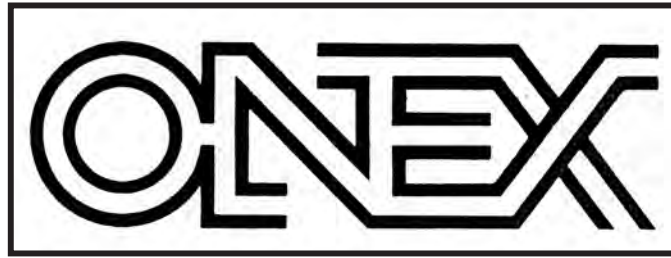
خطوط در بر گیرنده: این خطوط، قدرت بیان حروف را افزایش می‌دهند. ویژگی خطوط در بر گیرنده که پیرامون حروف قرار می‌گیرند، وحدت و انسجام بخشیدن به کلمه است.

این خطوط می‌توانند حتی بین حروف و بخش‌های مجزای یک نوشته، ارتباط برقرار کرده و آنها را پیوند بدهد. در این میان، ضخامت خطوط نقش مهمی دارد و می‌تواند در شکل‌گیری فضای آزاد بین حروف و دیگر عناصر تأثیر قابل توجهی بگذارد.

شکل زیر این حالت، ایجاد خط در فضای داخل حروف است. این فن به حروف، نمایی تو خالی داده، از جرم حروف کاسته و آنها را سبک‌تر نشان می‌دهد (تصاویر ۳۵ تا ۳۸).

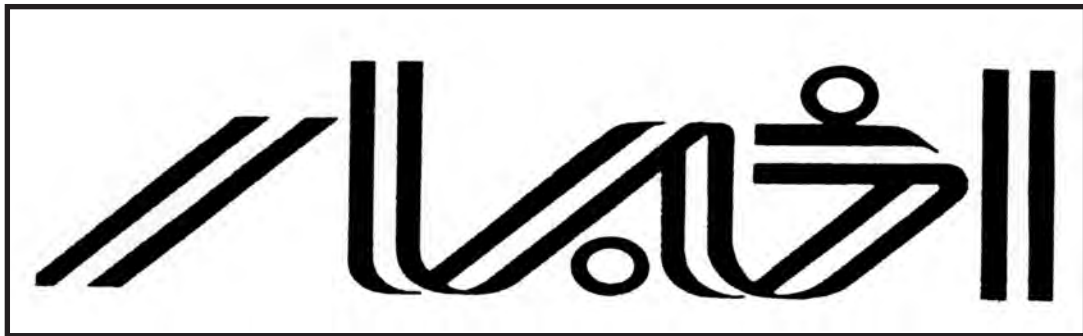
۳۵- مسعود نجابتی - ۱۳۷۵ ه. ش.

۳۶- نشانه نوشته شرکت بسته‌بندی

۳۷- نشانه نوشته طرح خانه - سیاوش خانی - ۱۳۸۴ هـ . ش

۳۸- عنوان روزنامه اخبار - کامران مهرزاده - ۱۳۷۴ هـ . ش

۳۹- نشانه نوشته شرکت تولیدی لباس‌های ورزشی - بلژیک - ۱۹۷۸ م

ایجاد بُعد و برجسته‌نمایی : این ویژگی با استفاده از پرسپکتیو و سایه‌دار کردن حروف ایجاد می‌شود. افزودن بُعدی دیگر به حروف، وجود یک فضای سه بعدی را القا می‌کند و ایجاد سایه، به حروف جلوه‌ای برجسته می‌دهد (تصاویر ۳۹ و ۴۰).

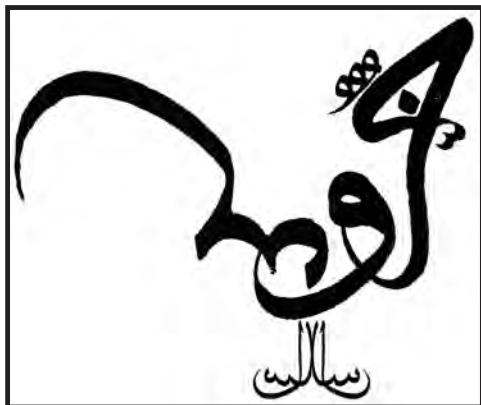

۴۱- پوستر نمایشگاه - دامون خانجانزاده

۴۰- نشانه نوشتاری نگاره کرمان

ترکیب‌بندی جدید از حروف رایج و متداول: گاهی اوقات مهم‌ترین گام در حل یک مسئله بصری، ترکیب‌بندی آن است. رسیدن به معنا و تأثیر بصری مورد نظر در هنگام کار با حروف، بستگی زیادی به نوع ترکیب‌بندی آن دارد که با نگرشی جدید در چیدمان و اتصالات حروف مقدور است. علاوه بر این ترکیب‌بندی یک نوشته در جلب توجه بیننده نیز نقش بسیار مهمی ایفا می‌کند (تصاویر ۴۱ و ۴۲).

۴۳- طراحی عنوان سال خروس برای جلد تقویم با استفاده از خط ثلث - ایمان راد - ۱۳۸۴ ه. ش.

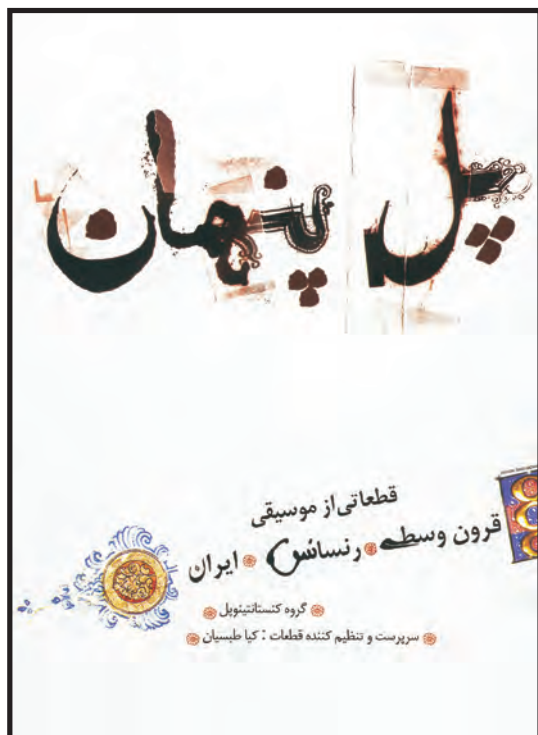

۴۲- نشانه نوشته مؤسسه توریستی اسکاندیناوی - Kanjiokado - سوئد - ۱۹۸۸م

طراحی حروف جدید: منظور، طراحی حروفی است که مشابه با هیچ یک از قلم‌های موجود نبوده و ویژگی آشکاری از گذشته به امانت نگرفته باشد.

به عبارت دیگر، ظاهر شدن حروف در شکلی تازه است که طراحی آن با برخورد کاملاً ابتکاری طراح همراه است (تصاویر ۴۴

تا ۴۹).

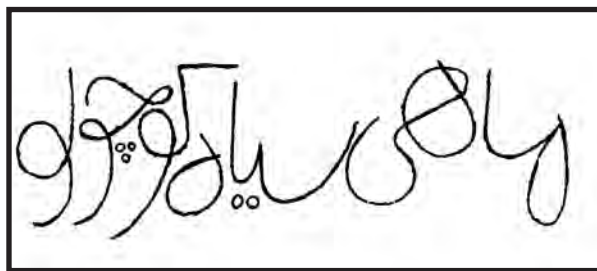
۴۵- پوستر کنسرت موسیقی پل بنهان - ساعد مشکی - ۱۳۸۰ هـ. ش

۴۴- طراحی ابتکاری برای حروف لاتین با استفاده از ابزار

۴۷- عنوان کتاب مارمولک کوچک اتاق من - فرشید مثقالی - ۱۳۵۳ هـ. ش

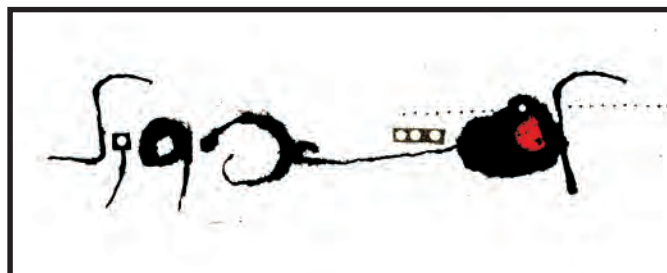

۴۶- عنوان کتاب ماهی سیاه کوچولو - فرشید مثقالی

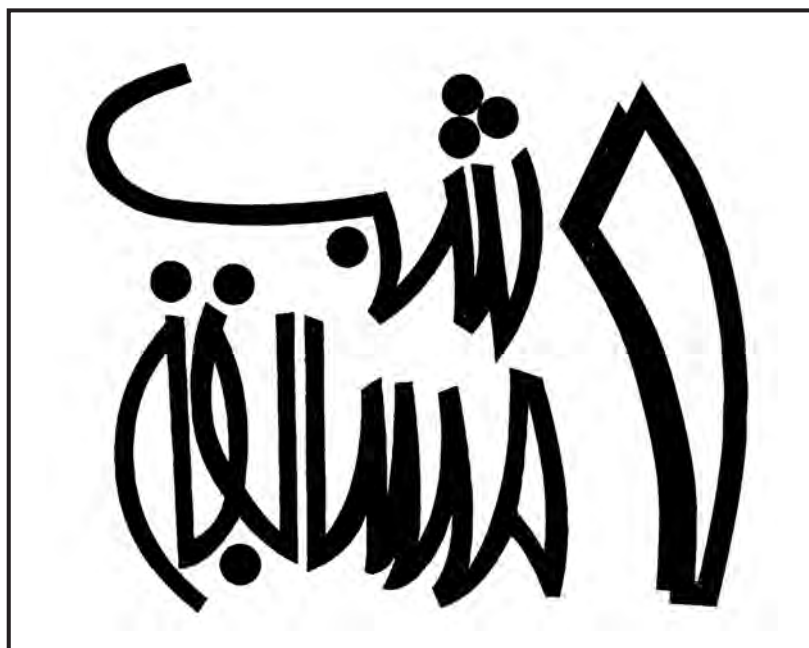
۴۹- نشانه نوشته شرکت اطلاع رسانی عرفا - مسعود نجابتی -

۱۳۸۰ هـ. ش

۴۸- عنوان کفشدوزک از کتاب سفر پروانه - مهران زمانی - ۱۳۸۵ هـ. ش

ویژه کردن — تأکید کردن بر بخشی از کلمه یا حروف : در این فن، با اهمیت دادن و متمایز نمودن یکی از حروف، توجه بیننده را به بخش خاصی از اثر جلب کرده و بر آن تأکید می‌کنیم. این کار را می‌توان با استفاده از رنگ، شکل، بافت و ویژگی‌های دیگر انجام داد. باید توجه داشت در این شیوه ساده کردن سایر اجزا، موجب افزایش تأکید بر بخش مورد نظر خواهد شد (تصاویر ۵۰ تا ۵۳).

۵۰- عنوان برنامه تلویزیونی یک شب یک مسابقه — رضا عابدینی — ۱۳۷۵ هـ. ش

۵۱- نشانه نوشته کتاب

۵۳- سید اسدالله چهره‌پرداز — ۱۳۷۴ هـ. ش

۵۲- علی وزیریان

نوشتن بدون فکر قبلی — (بداهه‌نویسی): گاهی که راه‌حل‌های از پیش تعیین شده، طراح را در تنگنا قرار می‌دهد، از این روش استفاده می‌کند (تصاویر ۵۴ و ۵۵).

۵۵— طراحی جلد (CD) موسیقی — ساعد مشکی

۵۴— طراحی عنوان برای پوستر — Akira Sanada — پارابن — ۱۹۸۷م

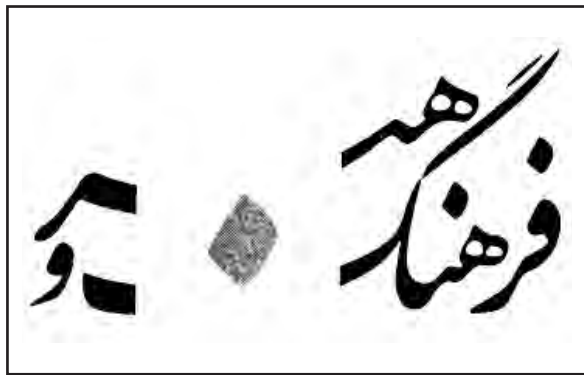
استفاده از تنوع حروف در ترکیب یک کلمه: این فن کاملاً با عُرْف و عادت ناسازگار است. نگارش یک کلمه با قلم‌های مختلف. آن را از حالت عادی خود خارج می‌کند و تأثیرات مختلف قلم‌های به کار رفته را برای رسیدن به معنا و تأثیری جدید با هم همراه می‌کند (تصاویر ۵۶ و ۵۷).

۵۷— پوستر جشنواره فیلم مونترال کانادا — علی وزیریان — ۱۳۸۲

۵۶— Jani Baver — آمریکا — ۱۹۸۹م

۵۸- طراحی سرلوحه نشریه فرهنگ و هنر - ساعد مشکی

کار با نقطه در ترکیب یک نوشتار: نقطه تنها عامل ایجاد تمایز بین حروف مشابه در نگارش فارسی است و بدین جهت، حضورش برای خوانایی لازم است. هرچند گاهی اوقات این حضور، در ترکیب مشکل ایجاد می‌کند.

ولی نباید فراموش کرد که در بسیاری موارد داشتن نگاهی خلاق در چیدمان، شکل، اندازه، رنگ و... «نقطه» می‌تواند در شکل‌گیری یک اثر نوشتاری نقش مهمی ایفا کند (تصاویر ۵۸ تا ۶۲).

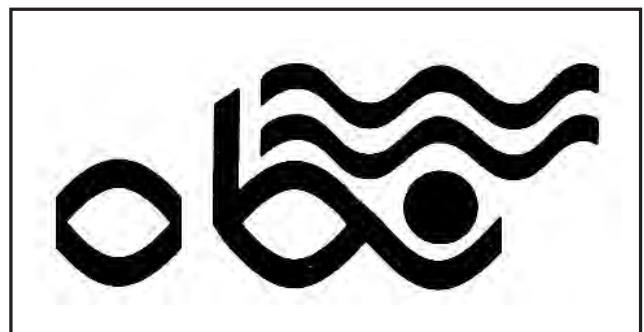
۶۰

۵۹- مسعود نجابتی - ۱۳۸۳ هـ. ش.

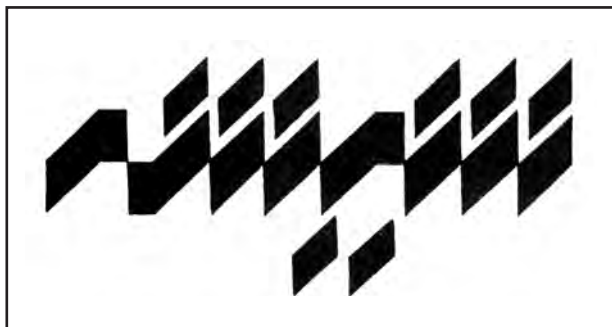

۶۲- علی وزیریان

۶۱- علی دوراندیش - ۱۳۷۲ هـ. ش.

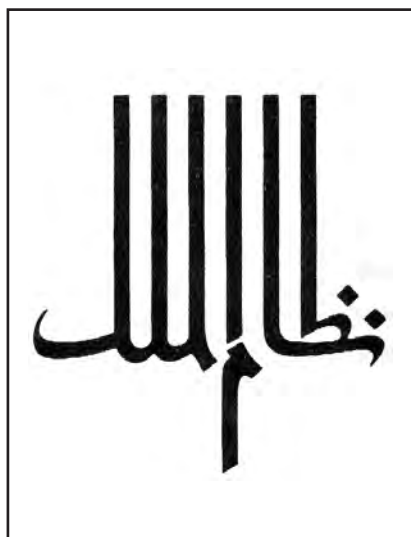
ایجاد ریتم در ترکیب کلمه : با تکرار یک یا چند عنصر بصری، به صورت منظم یا هماهنگ، ریتم ایجاد می‌شود. ریتم، عاملی مهم در ایجاد انسجام و توازن یک طرح نوشتاری است. ایجاد ریتم در طراحی حروف و کلمات از طریق توجه و تأکید بر عناصر مشابه و با وجود آوردن مشابهت در عناصر پدید می‌آید. شکل و حرکات خطها، سطحها، نقاط، فضاها، و... از عوامل ایجاد ریتم در نوشتار هستند. این فن می‌تواند علاوه بر ایجاد ترکیبی چشم نواز نقش مهمی در تأثیرگذاری و به‌خاطر سپاری داشته باشد، به ویژه اگر در تناسب با موضوع و با مهارت لازم طراحی گردد (تصاویر ۶۳ تا ۶۹).

۶۴- عنوان هفته‌نامه تخصصی شیشه - سید علی ساداتی پور - ۱۳۷۰ ه. ش.

۶۳- نشانه نوشته موزه رضا عباسی - ۱۳۵۵ ه. ش - مرتضی ممیز

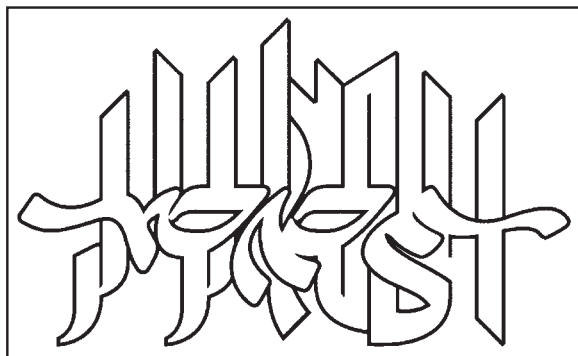
۶۷- مدرسه نظام الملک - علی دورانیش - ۱۳۷۲ ه. ش.

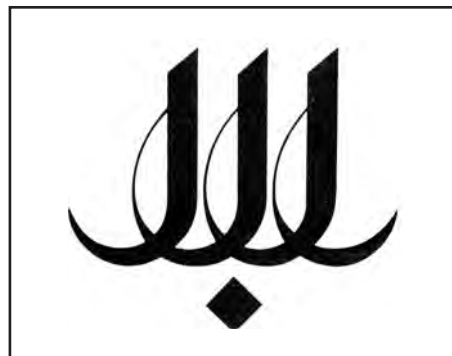
۶۶- طراحی عبارت بسم الله - بیژن صیفوری

۶۵- طراحی عبارت بسم الله - مسعود نجابتی - ۱۳۷۲ ه. ش.

۶۹- بسمله - مسعود جزینی - ۱۳۸۳ ه. ش.

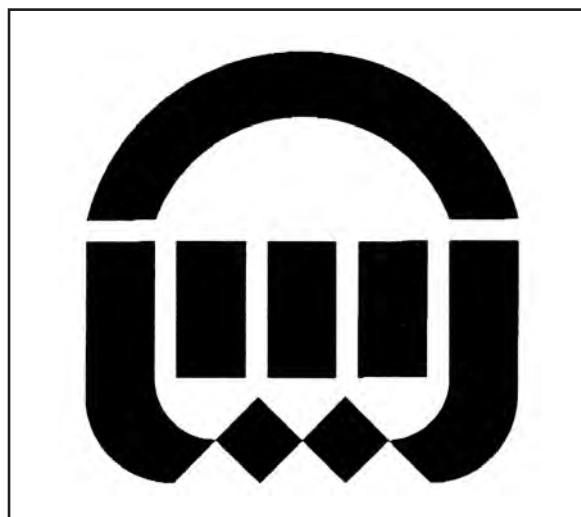
۶۸- نشانه نوشته مسجد بلال صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران - علی خسروی

ایجاد تقارن و تعادل در ترکیب یک کلمه : تقارن عامل مهمی در ایجاد تعادل و وحدت در شکل یک کلمه به شمار می‌رود و روحیه‌ای ساده، متین و رسمی به کار می‌بخشد. اساس این روش شامل ایجاد نظم و قرینگی کامل یا نسبی در اجزای یک ترکیب نوشتاری است اما باید توجه داشت، تأکید و اغراق در این زمینه ممکن است اثر را یکنواخت، تکراری و کسالت‌بار کند. بنابراین می‌توان در ترکیب یک کلمه، حروف و اجزاء را به گونه‌ای کنار هم چید که ضمن قرینه نبودن، از نظر وزن بصری با یکدیگر در تعادل باشند.

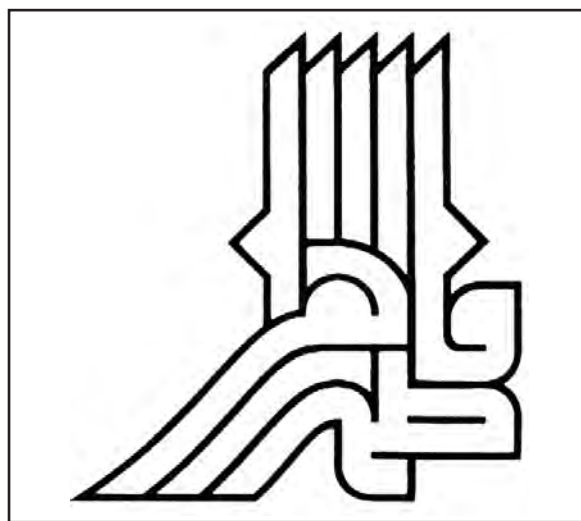
البته برقرار کردن تعادل در این روش کار دشوارتری خواهد بود ولی نتیجه کار، از لحاظ بصری بسیار جذاب و متنوع خواهد شد (تصاویر ۷۰ تا ۷۵).

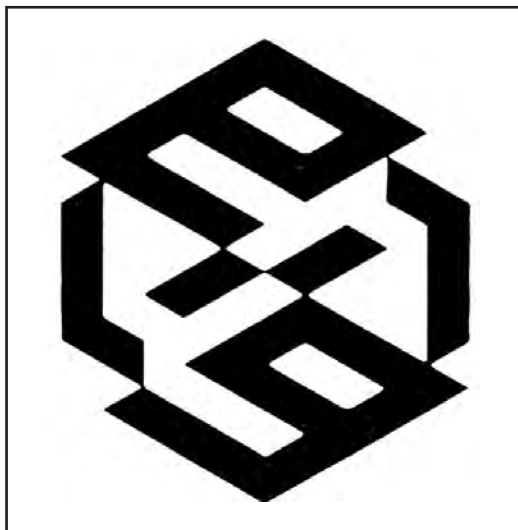
۷۲- طراحی عبارت بسم الله اثر هنرجوی گرافیک - حمیدرضا میثاقی‌زاده - ۱۳۷۸ ه. ش.

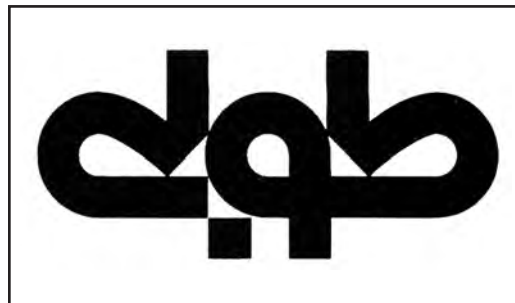
۷۰- نشانه نوشته بیمه آسیا - مصطفی اسداللهی - ۱۳۶۹ ه. ش.

۷۱- نشانه نوشته بنیاد فاطمه زهرا (س) - صداقت جباری - ۱۳۷۲ ه. ش.

۷۴- ابراهیم حقیقی

۷۳- آرمان داوودی - ۱۳۷۲ ه. ش.

۷۵- فرزاد ادیبی - ۱۳۷۳

۷۶- نشانه نوشته موزه هنر - می سی سی پی - Hap - Owel - آمریکا - ۱۹۸۵ م

استفاده از رنگ : از رنگ برای تداعی بهتر معانی استفاده می‌شود و از این جهت، امکان ویژه‌ای برای طراحان محسوب می‌شود. رنگ‌ها علاوه بر باز نمود واقعیت، می‌توانند مفاهیم سمبولیک^۱ را بیان کرده و نیز به یک طرح گرافیکی تشخیص و ویژگی ببخشند (تساویر ۷۶ تا ۷۹).

۷۷- سر لوحه هفته‌نامه دوجرخه از نشریه همشهری - گشتاسب فروزان - ۱۳۷۹ هـ. ش

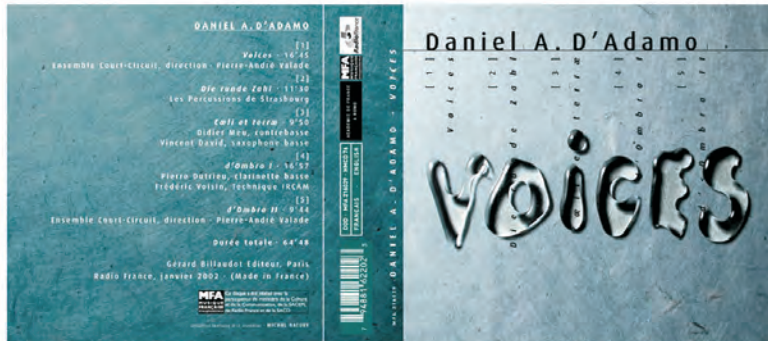

۷۸- تهمتن امینیان - ۱۳۸۳ هـ. ش

۷۹- مسعود نجابتی - ۱۳۷۸ هـ. ش

استفاده از بافت : بافت‌ها در نمایش احساسات بصری نقش مهمی دارند و استفاده بجا و خلاق از آنها، می‌تواند بیان قوی‌تری در طراحی حروف ایجاد کند. گاه استفاده از مواد ویژه برای رسیدن به بافت مناسب، خود عاملی در شکل‌گیری جلوه‌ای جدید در شکل و بیان حروف خواهد شد (تصاویر ۸۰ الف و ب و ۸۱).

الف

ب

۸۰- دو جلد CD موسیقی - میشل باتوری

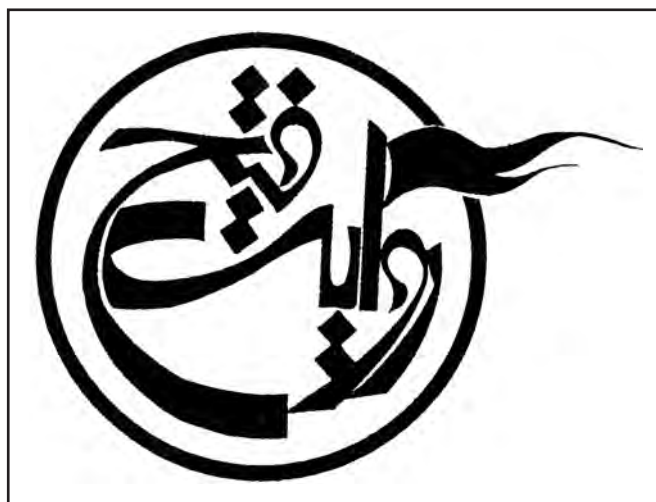

۸۱- پوستر دومین جشنواره بین‌المللی نمایشگاه طنز - ساعد مشکی - ۱۳۸۲ هـ. ش.

قرارگیری در شکل مشخص: در این روش، ترکیب تمامی کلمه یا بخشی از آن، نقش یا شکلی مشخص را به نمایش گذاشته و یا یادآوری می‌کند و از این طریق، علاوه بر ایجاد طرحی متمایز و ویژه، موجب انتقال بهتر مفاهیم خواهد شد. استفاده از شکل، در طراحی کلمه و عبارت‌ها به شیوه‌های گوناگون انجام می‌گیرد:

– ترکیب در شکل‌های هندسی ساده (مربع، دایره، مثلث) و شکل‌های تجربیدی. این شکل‌ها علاوه بر ایجاد تغییر در ترکیب حروف، در القای مفاهیم کلی مانند سکون، جهت و حرکت نیز کاربرد دارد. گنجیدن حروف و کلمات در این شکل‌ها موجب تغییراتی در زوایا، خمیدگی‌ها و شکل حروف می‌گردد و این شکل‌ها پس از ایجاد تغییرات لازم می‌تواند از طرح نهایی حذف شود، ولی گاه چنان با شخصیت کلمه و معنا آمیخته می‌شوند که بدون حضور آنها، ترکیب کلمه ناقص به نظر می‌رسد.

– ترکیب در شکلی فیگوراتیو که انتخاب آن می‌تواند با رویکردی نمادین یا تزئینی انجام شود. این روش به ویژه موجب ارتباط بیشتر موضوع نوشته می‌شود. در این روش میزان تغییر حروف، بستگی به دیدگاه طراح و طراحی شکل مورد نظر دارد (تصاویر شماره ۸۲ تا ۸۶).

۸۲- نشانه نوشته‌ی مؤسسه فرهنگی روایت فتح - رضا عابدینی - ۱۳۷۱ ه. ش

۸۳- مسعود نجابتی - ۱۳۷۴ ه. ش

۸۴- قده سفالی با کتیبه کوفی - نیشابور، سده ۴-۳ هـ. ق متن کتیبه: «البركة و الغبطة و السلامة و السعادة» بركت و خوشحالی و نعمت و تندرستی و خوشی

۸۶- عنوان یادواره میلاد بین‌المللی میلاد کوئر - صداقت جباری - ۱۳۷۳ هـ. ش

۸۵- Eduardo Canovas - آرژانتین - ۱۹۸۴ م

استفاده از تصویر : در این شیوه تصاویر در حالت‌های گوناگون طبیعی، انتزاعی و تجریدی، نمادین یا واقعی با نوشته پیوند برقرار می‌کنند و بدین ترتیب تصویر به جزئی از ساختار اثر نوشتاری تبدیل می‌شود. پیوند ایجاد شده سبب می‌شود که گاه، ساختار نوشتار شکل تصویر را تغییر دهد و گاه شکل تصویر، ساختار نوشتار را دگرگون کند به گونه‌ای که در انتها نوشته و تصویر همساز گردند (تصاویر ۸۷ تا ۹۱).

۸۷- اونیش امین‌اللهی - ۱۳۸۶ ه. ش

۸۸- سرلوحه مجله خانواده‌ها - هرب لوبالین^۱

۸۹- سرلوحة مجله مادر و کودک - هرب لوبالين Herb lubalin

۹۰- نشانه نوشته نمایشگاه تخصصی بین المللی هوایی ایران - محمدرضا وفائی - ۱۳۸۱ ه. ش

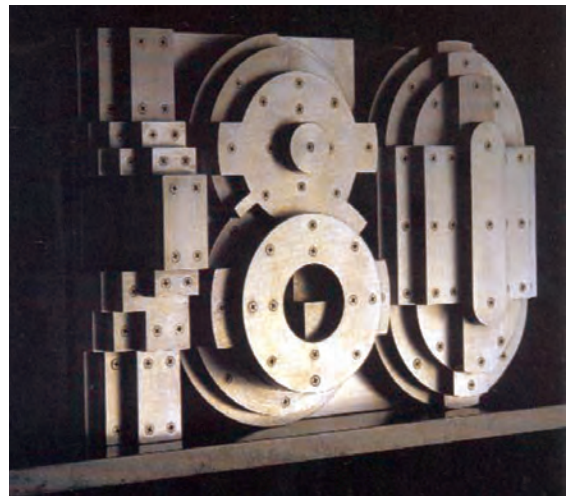
۹۱- اسدالله چهره برداز

استفاده از اعداد : گاه پیش می‌آید که در طراحی یک عبارت ، عاملی که از نظر اهمیت در درجهٔ نخست قرار می‌گیرد، عدد یا اعداد به کار رفته در نوشتار است و کلمات دیگر در درجهٔ دوم اهمیت واقع می‌شوند. گاهی هم طراح بدون در نظر گرفتن این مسئله، تنها به دلیل ویژگی‌های منحصر به فرد و تضاد آشکار شکل اعداد با دیگر عناصر نوشتاری، کار بر روی اعداد را به عنوان مناسب‌ترین راه حل بصری بر می‌گزیند.

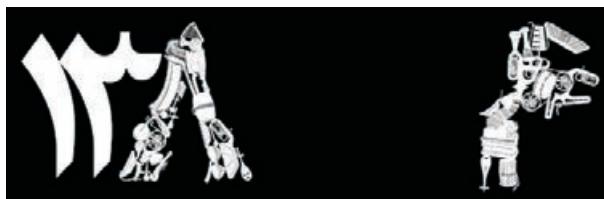
برای حساسیت بخشیدن به نوشتار، روش‌های فراوانی وجود دارد که در این جا فقط به چند مورد آن اشاره شد. طراحان می‌توانند با تکیه بر خلاقیت خود این روش‌ها را توسعه بدهند و با ترکیب آنها با یکدیگر به روش‌های جدیدی دست یابند. هر یک از این روش‌ها، عاملی مؤثر در تقویت معنا و انتقال مفهوم‌اند و استفاده صحیح از آنها می‌تواند راهگشای آثاری موفق برای جامعه باشد. (تصاویر ۹۲ تا ۱۰۱)

۹۳- طراحی ابتکاری اعداد- علی صالحی- ۱۳۸۳ هـ. ش

۹۲- شمارهٔ پلاک فروشگاه شرکت Nike - Takenobu Igarashi - ژاپن - ۱۹۹۰ م

۹۵- کار با اعداد- فرهاد فزونی

۹۴- طراحی شماره برای تقویم شرکت Mitsuo Katsui Kajima - ژاپن - ۱۹۹۱ م

۹۷- شماره ساختمان ۹ در یکی از خیابان‌های نیویورک - Ivan Chermayeff - آمریکا - ۱۹۸۰م

۹۶- پوستر تجربی - هشتمین نمایشگاه دوسالانه جهانی پوستر تهران - مریم عنایتی - ۱۳۸۳ هـ . ش

۹۹- پوستر همایش مولانا - کار با اعداد - فرزاد ادیبی

۹۸- پوستر شعر جوان - فرزاد ادیبی

۱۰۰- محمد مهدی کتابدار، جلد ویژه نامه، همشهری جوان، ۱۳۸۵ ه.ش

۱۰۱ و ۱۰۲- تقویم دیواری با موضوع ترافیک، فاطمه کرکه آبادی، ۱۳۷۶ ه.ش

تمرین

- ۱- نمونه‌هایی از «عنوان مجله» را جمع‌آوری کنید و آن‌ها را از نظر هماهنگی با موضوع و همینطور نوع حساسیت‌بخشی در هر کدام به صورت کار گروهی، مورد بحث و بررسی قرار دهید.
- ۲- چند نمونه از پوسترهایی را که در آن‌ها خط از ارزش بصری بالایی برخوردار است را جمع‌آوری کنید و با توجه به ترکیب‌بندی، شیوه‌های حساسیت‌بخشیدن و رنگ و طراحی، آن‌ها را به صورت کار گروهی بررسی کنید.
- ۳- با استفاده از شیوه حساسیت‌بخشی، نشانه‌ای از نوع "مونوگرام" طراحی کنید.
- ۴- بر اساس یک موضوع دلخواه، بدون استفاده از تصویر یک پوستر طراحی کنید و آن را در قطع ۷۰×۵۰ اجرا نمایید.
- ۵- با راهنمایی هنرآموز، یکی از تمرینات موفق خود را در بخش‌های: خوشنویسی، حروف‌چینی یا دست‌نویس انتخاب کرده و یک یا چند شیوه حساسیت‌بخشی مناسب را بر روی آن‌ها اجرا کنید تا به نتیجه‌ای جدید دست یابید.
- ۶- موضوعاتی که اعداد در آن‌ها نقش کلیدی دارند را انتخاب کرده، سپس با استفاده از شیوه‌های حساسیت‌بخشی، از آن برای طراحی یکی از زمینه‌های گرافیک مثل پوستر، جلد کتاب، تقویم و یا عنوان یک برنامه یا شبکه تلویزیونی استفاده کنید.

منابع برای مطالعه بیشتر

۱. عباسی، مجید (و دیگران)، ۵۰ سال خط‌نگاری و تایپوگرافی طراحان گرافیک ایران، نشر نظر، ۱۳۸۶
۲. مشکی، ساعد، نشانه‌ها، نشر یساولی، ۱۳۸۴

فهرست منابع

۱. هافمن، آرمین، مبانی هنرهای تجسمی، ترجمه محمدخزایی، سید محمد آوینی، مؤسسه مطالعات هنر اسلامی
۲. رشوند، اسماعیل، خوشنویسی، شرکت چاپ و نشر کتابهای درسی ایران ۱۳۸۰
۳. گاور، البرتین، تاریخ خط، ترجمه عباس مخبر، کورش صفوی، نشر مرکز
۴. لیونینگ استون، آلن و ایزابل، فرهنگ طراحی گرافیک، ترجمه فرهاد گشایش، نشر لوتوس
۵. ماری شیمیل، آنه، خوشنویسی فرهنگ اسلامی، ترجمه دکتر اسدالله آزاد، انتشارات آستان قدس رضوی
۶. ماری شیمیل، آنه، خوشنویسی اسلامی، ترجمه دکتر مهناز شایسته‌فر، مؤسسه مطالعات هنر اسلامی
۷. موناری، برنو، طراحی و ارتباطات بصری، ترجمه پاینده شاهنده، انتشارات سروش
۸. کرایگ، جیمز و برتون، بروس، سی قرن طراحی گرافیک، ترجمه ملک محسن قادری، انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۹. قلیچ خانی، حمیدرضا، رسالاتی در خوشنویسی و هنرهای وابسته، انتشارات روزنه
۱۰. دونیس ا. دونیس، مبادی سواد بصری، ترجمه مسعود سپهر، انتشارات سروش
۱۱. ر. دبلیو. فویه، هنرهای ایران، ترجمه پرویز مرزبان، انتشارات فروزان
۱۲. هولیس، ریچارد، تاریخچه‌ای از طراحی گرافیک، ترجمه سیما مشتاقی، انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۱۳. ژان، ژرژ، تاریخچه مصور الفبا و خط، ترجمه اکبر تبریزی، انتظارات علمی و فرهنگی
۱۴. حلیمی، محمد حسین، اصول و مبانی هنرهای تجسمی، شرکت افست
۱۵. ابراهیمی، نادر، مقدمه‌ای بر مصور سازی کتاب کودک، نشر آگاه
۱۶. حمید سفادی، یاسین، خوشنویسی اسلامی، ترجمه دکتر مهناز شایسته‌فر، مؤسسه مطالعات هنر اسلامی
۱۷. فریدریش، یوهانس، تاریخ خط‌های جهان، ترجمه‌ی فیروز رفاهی، انتشارات دنیا
۱۸. یارشاطر، احسان، خوشنویسی (از سری مقالات دانش نامه ایرانیکا)، ترجمه پیمان متین، انتشارات امیرکبیر
۱۹. کتاب ماه هنر، ویژه گرافیک، شماره ۳۷ - ۳۸ مهر و آبان ۱۳۸۰
۲۰. نصرتی، سهیلا، طراحی حروف فارسی (پایان نامه دوره کارشناسی گرافیک)، استاد راهنما صداقت جباری، دانشگاه تهران، ۱۳۷۹
۲۱. موسوی جزایری، سید وحید، کاربرد خط در عرصه فرهنگ و تاریخ (پایان نامه کارشناسی گرافیک)، استاد راهنما بهرام کلهرنیا، دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۷۳

